

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลของการส่งเสริมทันตสุขภาพในคนพิการโดยการเยี่ยมบ้านโดยทันตบุคลากร และไม่ใช่

ทันตบุคลากร ของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย นางสาวอัญชลี กิติวิริกุล รหัสนักศึกษา 2595000049 **ปริญญา** สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา เพ็ญศิริรักษา (2) อาจารย์ ดร.ธีระวุธ ธรรมกุล

ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสภาวะทันตสุขภาพของคนพิการก่อนและหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านด้วยทันตบุคลากรและไม่ใช่ทันตบุคลากร (2) เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสภาวะทันตสุขภาพคนพิการหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านระหว่างกลุ่มที่ดำเนินการด้วยทันตบุคลากรและไม่ใช่ทันตบุคลากร และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการ โดยการเยี่ยมบ้านในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ประชากรที่ศึกษา คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางกาย อาศัยในอำเภอบางระกำ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 84 คน ได้จากการสุ่มพื้นที่ตามขนาดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีทันตบุคลากร กับไม่มีทันตบุคลากร แล้วจึงเลือกคนพิการตามเกณฑ์ที่สมัครใจ เป็นกลุ่มทดลอง 44 คน กลุ่มควบคุม 40 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบบันทึกผลการตรวจประเมินสภาวะทันตสุขภาพ ที่มีค่าความตรง 0.67 และความเที่ยง 0.77 เครื่องมือในการทดลองคือโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้าน ซึ่งกลุ่มทดลองดำเนินการด้วยทันตบุคลากร ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินการด้วยเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่ทันตบุคลากร เก็บข้อมูลก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพ 4 สัปดาห์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบที

ผลการศึกษาพบว่า (1) พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ และสภาวะทันตสุขภาพคนพิการด้านความจุลินทรีย์ หลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดีกว่าก่อนการเยี่ยมบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (2) พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพและสภาวะทันตสุขภาพคนพิการหลังการส่งเสริมทันตสุขภาพโดยการเยี่ยมบ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกัน และ (3) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อการส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้าน พบว่าทั้งทันตบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช่ทันตบุคลากรระบุว่าทำให้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้ทันตสุขภาพคนพิการ และควรมีการให้บริการเชิงรุกเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพในคนพิการ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือหน่วยบริการปฐมภูมิที่ไม่มีทันตบุคลากรสามารถนำโปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพคนพิการโดยการเยี่ยมบ้านไปใช้เพื่อให้เกิดการดูแลทันตสุขภาพคนพิการอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ ส่งผลคนพิการมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้น

คำสำคัญ คนพิการ โปรแกรมส่งเสริมทันตสุขภาพ การเยี่ยมบ้าน พฤติกรรมทันตสุขภาพ สภาวะทันตสุขภาพ

Thesis title: The Effects of Dental Health Promotion among Disabled Persons through Home Visits by Dental and Non-Dental Personnel in Bang Rakam District, Phitsanulok Province

Researcher: Miss Unchalee Kitiviriyakul; **ID:** 2595000049;

Degree: Master of Public Health; **Thesis advisors:** (1) Dr.Nittaya Pensirinapa, Associate Professor; (2) Dr.Theerawut Thammakul; **Academic year:** 2018

Abstract

This quasi-experimental study aimed: (1) to compare dental health behaviours and dental health status of disabled persons before and after implementing a dental health promotion programme through home visits by dental and non-dental personnel; (2) to compare dental health behaviours and dental health status of disabled persons after implementing a dental health promotion programme through home visits by dental and non-dental personnel; and (3) to study the opinions of personnel on dental health promotion for disabled persons through home visits, in Bang Rakam district, Phitsanulok province.

The study was conducted in a sample of 84 persons with physical or mobility impairments living in Bang Rakam district, randomly selected according to the area sizes of sub-district health promoting hospitals with and without dental personnel. Of all participants, 44 and 40 were assigned to experimental and control groups respectively. The dental health promotion programme through home visits was implemented on the experimental group by dental personnel, while for the control group it was carried out by non-dental personnel. Data were collected, using a questionnaire and a dental health status record form with the validity and reliability values of 0.67 and 0.77 respectively, before the intervention and 4 weeks afterwards. Descriptive data analyses as well as t-test were undertaken.

The results showed that: (1) dental health behaviours and dental health status of disabled persons in both experimental and control groups, in terms of dental plaque, after implementing the dental health promotion programme through home visits, were significantly better than those before the home visits ($p < 0.001$); (2) dental health behaviours and dental health status of disabled persons in both groups after implementing the dental health promotion programme through home visits were not different; and (3) as per dental and non-dental personnel's opinions on the dental health promotion programme for disabled persons through home visits, giving dental health education is important for disabled persons; and a proactive approach should be used to increase access to dental health services for such people. Therefore, it is recommended that primary care units without any dental personnel should use the dental health promotion programme for disabled persons through home visits. This is to ensure a thorough coverage of dental health care for better oral health status of such people.

Keywords: Disabled person, Dental health promotion programme, Home visit, Dental health behaviours, Dental health status